

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ראשון

היכל
תשיעי

מאמר מוצאי ש"פ חיי שרה ה'תשל"ח

כ א ת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שני אורסאהן

סליובאוויטש

הוצאה ששית

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן מורקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושלש לבריאה
ה' תהא שנת נפלאות גדולות
צדי"ק שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד.

בזה הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה ואברהם זקן ושיחת כ"ק אדמו"ר
שליט"א, שאמרו במוצאי שבת פרשת חיי שרה, מבה"ח כסלו שנה זו.

מערכת „אוצר החסידים“

ג' כסלו תשס"ח. תולדות ברוקלין, י.
שנת השבעים וחמש להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

(*) השיחה נדפסה בלקריש חי"כ ע' 323.

בס"ד. מוצאי ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו – בחדרו – ה'תשל"ח

ואברהם זקן בא בימים גר¹, ומביא רבינו הזקן בתורא בפרשתנו ד"ה² להבין ענין משארז"ל³ יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב (ולפני הדרוש — שהוא „שייך לפסוק ואברהם זקן בא בימים“) מאמר הזהר⁴ עה"פ באינון יומין עילאין כ"י, שהם הלבושים דתומ"צ⁵ (תשובה ומעשים טובים) שעל ידם תוכל הנשמה ליהנות מזיו השכינה בעוה"ב. וענין זה שייך גם לימים כפשוטם⁶, שצריכים להיות כל הימים שלמים, היינו שכל יום יהי מלא בעשיית מצוה (יומין עילאין). וידוע מאמר הבעש"ט⁷, „לא יניח שום יום מעשיית מצוה כו"י. וזהו בא בימים, שאברהם אבינו עבד את עבודתו בכל יום ויום⁸, שכל ימיו היו יומין שלימין (ולא חסרין ח"ו), ועי"ז „בא בימים — באינון יומין עילאין"י. וידוע הדיוק בזה⁹, הרי העיקר הוא לבושי המצוות (יומין עילאין), ומה נוגע בזה ענין הימים (כפשוטם) שלא יניח שום יום מעשיית מצוה כו", הלא יוכל לעשות למחר שתי מצוות. דלכאורה גם כשעושה כמה מצוות במשך יום אחד יש לו אותו מספר המצוות כמו כשהי מקיימם במשך כמה ימים¹⁰, וא"כ, מה נוגע שיקיים מצוה בכל יום דוקא, ועד שכאשר חסר לו יום אחד חסר לו לבוש¹¹.

(1) פרשתנו כד, א.

(2) סז, א. וראה תורא משפטים ע"ו, ג. ע"ב, ב.

(3) אבות פ"ד פ"ו.

(4) ראה וז"א רכ"ד, א. וראה שם קכ"ט, א הלשון „יומין עילאין"י.

(5) באנה"ק ובתורא מקץ שבהערה 17 (וכן בתורא ח"ש שם (בתחילת הענין)) שהמצוות הם לבושים. אבל בתורא משפטים ע"ב, י"ב (וראה גם תורא ח"ש בהמשך הענין — נעתק לקמן סי"ג): לבושי החורה והמצוות — בפרטיות יותר. וראה תניא ספ"ה. אוה"ת משפטים ע' א"רסו.

(6) כ"ה בתורא משפטים שם.

(7) צוואת הריב"ש בתחלתה.

(8) ראה וז"א קכ"ט, א: ולא אתקריב אברהם ביזמא חדא או בזמנא חדא אלא עובדוי קריבו ל"י בכל יומי כ"י.

(9) לשון הזהר שם.

(10) אוה"ת שבועות ע' צ"א. בלק ע' תתקמ"ט. פינחס ע' א'קצ"ט. וראה גם אוה"ת לתהלים ע' תקכו.

(11) באוה"ת וז"א ע' קכ: „וצריך לפגל תורה ומצוות אמילו מצוה אחת כמה פעמים במספר הימים אשר נתנו לו מן השמים כפי שיעור הלבושים הצריכים לפי שרש נשמתו .. כי מאחר שיש לו סכאי כ"י"י.

והשאלה שכפנים (ממקומות שבהערה הקודמת), הלא יוכל לעשות למחר שתי מצוות — כי מהלשון „יומין שלימין"י מוכח דמה שצריך לעשות מצוה בכל יום (כתורת הבעש"ט המוכאה בפנים) הוא גם כשאינו לו סכאי (במשך כ"י הימים) לעשות יותר מבי מצוות, שאין נפק"ט במספר המצוות.

(12) „ודוחק לומר דמיירי בניסול מ"ע התלויות בו ביום כמו ק"ש כ"י, (ועוד ז') דאי"כ מלבד מה שחסר הלבוש הרי פגם ג"כ בניסול המצוה וצריך תשובה"י (אוה"ת בלק שם).

(ב) והנה מזה שמעלה זו דאברהם (כא בימים) בא בקרא לאחרי כויכ מעלות שלו שבפסוקים שלפניו, ועד שבכתוב זה גופא כתחילה הוא אומר ואברהם זקן ואח"כ מוסיף בא בימים, מובן שענין בא בימים הוא מעלה גדולה יותר גם מהמעלה דזקן. דהגם שואברהם זקן פי' שהי' בעילוי נפלא ביותר, וכמדול"י שאמר לו הקב"ה לאברהם בא לבוש לבושי (דהקב"ה שנקרא"י עתיק יומין"י) שנאמר ואברהם זקן, היינו שואברהם זקן היא מעלת אברהם מה שלובש לבוש הקב"ה כמו שהקב"ה הוא בבחי' עתיק יומין, הנה בא בימים נעלה עוד יותר. וצריך להבין מהו גודל העילוי דבא בימים, לבושי המצוות [ובפרט בהענין דעשיית מצוה בכל יום דוקא, הגם שאינו מתוסף ע"י במספר המצוות], ועד שזה נעלה יותר מענין (ואברהם) זקן שהוא בחי' (הלבוש ד)עתיק יומין"י.

(ג) **יובן** זה בהקדים ביאור הידוע"י בזה שהנשמה צריכה להלבושים דתורה ומצוות בכדי שתוכל ליהנות מזיו השכינה, כי להיות שהנשמה היא נברא [וכמבואר בכ"מ שהנשמה היא כמו שאלקות נעשה בבחי' נברא"י, ועד שהדביקות שלה באלקות היא דביקות בלתי ניכרת"י] וא"א לנברא להשיג שום השגה באוא"ס ב"ה, לכן בכדי שתוכל הנשמה ליהנות מזיו השכינה שהוא הארה מאוא"ס ב"ה [ובפרט לחזות בנועם הוי"י"י], צריכה היא ללבושים. וכמשל אור גדול [ביותר, וכמו אור השמש, בחי' שמש הוי"י] שאין יכולים להביט בו, וע"י המסך (שהוא כמו לבוש) יכולים לקבל [ולקלוט] את האור.

והנה ידוע"י שכל ממוצע המחבר ב' דברים, צ"ל כלול משניהם. ומזה מובן גם בענין הלבושים דתומ"צ [שהם כמו ממוצע המחבר בחי' זיו

(13) ב"ר ספניח.

(14) דניאל ג. ט.

(15) מיכ לביר שם (היבא באוהית פרשתנו (כרך ד') תשעט, א). וראה גם פרשיי לביר שם. ובהגהות הרד"ל שם מביא מילקוט. דכתיב עתיק יומין יחיבי.

(16) ובפרט לפי מ"ש בתרי"א לג, ב. שעתיק יומין הוא. נעתק ונבדל מבחי' היומין שהם הלבושים הנעשים מהמצוות.

(17) ראה בכ"ז אנהיק סכ"ט. תרי"א מקץ לב, ד ואילך. וראה גם תרי"א פרשתנו שבהערה ג.

(18) ראה ביאוהיו לארהאמ"צ (קטו, ב) ולהצ"צ (ע' תקמח), המשך תרס"ז ע' תנט. מ"ע תע.

(19) דנוסף לזה שהכלים דאצילות (שרש הנשמות) הם בדביקות בלתי ניכרת. הנה גם הדביקות דנשמות בהכלים היא בלתי ניכרת (ראה המשך תעריב ח"א ריש ע' קע).

(20) אנהיק שם.

(21) ראה לקו"ת שה"ש ת. א. המשך תעריב ח"א ע' שצו. סה"מ הישית ד"ה עוטה אור כשלמה.

השכינה (שהוא הארה מאוא"ס הבל"ג) עם הנשמה (שהיא נברא ובע"ג), שיש בהם מב' הענינים. דשרשם (של התומ"צ) הוא מרצה"ע וחכמתו ית' שהם מיוחדים בו ית' (שהוא²² וחכמתו ורצונו אחד) — ענין הבל"ג [ועד שרצה"ע וחכמתו ית' (שרש התומ"צ) הם למעלה גם מבחי' זיו השכינה²³], וע"י שירדו למטה בעוה"ז הגשמי ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי וכן בכל המצוות [ועד"ז הוא גם בתורה שנתלבשה בשכל אנושי, ועד בטענות של שקר, ונתלבשה בדיו על הספר²⁴] הם בכחי' מדידה והגבלה ועד להמדידה והגבלה דעוה"ז הגשמי שאין תחתון למטה ממנו²⁵, הנה ע"י ב' ענינים אלו שבתומ"צ [ענין הבל"ג שבהם מצד שרשם, וענין הגבול שבהם מצד ירידתו למטה] הם נעשים לבוש וממוצע המחבר את הנשמה שהיא נברא ובע"ג (וכמו שהיא מלובשת בגוף גשמי) עם בחי' זיו השכינה ועד עם בחי' נועם הוי' שלמעלה מכל מדידה והגבלה²⁶.

ד) והנה מצד ההתלבשות דתומ"צ בעניני עוה"ז הגשמי שהוא רובו ככולו רע²⁷, צריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהן²⁸, וכמו בלימוד התורה, שמצד זה שהתורה נתלבשה בשכל אנושי ובענינים גשמיים הרי אפשר²⁹ שהלימוד שלו יהי' שלא לשמה ועד לדרגא הכי תחתונה בשלא לשמה, ועד"ז במצוות³⁰, וזהו מה שהלבושים דתומ"צ צריכים לרחיצה וכיבוס, שיהי' לבושים נקיים וכו' (ואפילו לא יהיו באופן דמלבושי אגאלתי³¹), בדוגמת לבוש הגשמי שבכדי שיהי' זך ונקי צריך לרחוץ ולכבס אותו³². [וגם לאחרי שהאדם מכבס את הלבושים דתומ"צ שיהיו נקיים מכל פסולת כו', בכדי

(22) שעהיהיא פ"ח.

(23) תריא טז, סע"א. וראה הגהות הציצ לשם (אוה"ת פרשתנו שם תשפו, סע"ב).

(24) ראה תניא פ"ד, וזהו. התלבשותי יותר מזה שמתלבשת בטענות של שקר, כי ההתלבשות דתורה בטענות של שקר היא רק מה שהתורה דנה בזה, ולשון התלבשות הוא רק שם המושאל בלבדי (דיה ויאמר משה תשיז סי"ב): ששאיכ בהתלבשותה, כדיו על הספר עשרים וארבעה ספרים שכתורה נביאים וכתובים, הרי בחושב"כ נוגע דיני הדיו והקלף.

(25) תניא פל"ו.

(26) בכל הבא לעיל — ראה תו"א (פרשתנו ופי' מקץ) שבהערה 17.

(27) תניא פ"ז (יא, ב).

(28) תריא ע"א.

(29) ראה סיגטרס עה"ח פ"א.

(30) ראה אוה"ת לתהלים שם, שענין כיבוס הלבושים הוא, דאליכ י"ל הם מסוננים שיש מצוה שלא לשמה.

(31) ישע"י סג, ג. אוה"ת לתהלים שם.

שיעלו למעלה, צריכים הם להזכר ע"י המלאכים, דגפיף להון ונשיק להון³². והענין הוא דהנה כתיב³³ אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, שמפני שהאדם נמצא בארץ בעוה"ז הגשמי לכן יש בו חטא, חטא מל' חסרון³⁴ (עכ"פ). והגם שהחטא (החסרון) הוא לא כאשמתו ח"ו, שהרי ועמך כולם צדיקים³⁵, כי אם כמיש³⁶ נורא עלילה על בני אדם שרצון הקב"ה הוא שבניא נמצא בעולם כזה [ובדוגמת³⁷ מלך ששלח את בנו למדינה רחוקה בכדי להראות את חכמת בנו שגם במדינה הרחוקה יכיר את האמת, בחי' ואמת הוי' לעולם³⁸], אעפ"כ, מכיון שבפועל יש בו (חטא מל') חסרון, וגם התומיצ שלו אינם בשלימות, וכמיש אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, שהחסרון (יחטא) הוא גם בהתומיצ (ביעשה טוב) שלו, לכן בכדי שהתומיצ שלו יעלו למעלה, צריך הוא לסיוע המלאכים].

(ה) **והנה** זה מה שהתומיצ שבעוה"ז הגשמי צריכים וזקוקים לסיוע המלאכים הוא לא רק מפני שעוה"ז הגשמי הוא רובו ככולו רע, אלא (גם³⁹) מצד הגשמיות דעוה"ז⁴⁰. שלהיותו גשמי הוא באין ערוך לעולמות העליונים (הרוחניים). וע"ד הידוע בנוגע לנשמת האדם, שאפילו צדיק גמור כשעולה לג"ע צריך טכילה בנהר דינור בכדי לשכוח על חייו דהאי עלמא, כי מצד האי"ע דעוה"ז הגשמי לג"ע הרי אפילו מקצת מעניני עוה"ז מונע מלעלות לג"ע⁴¹ [ובדוגמת העליות שבדרגות דג"ע שמנעה"ת לגעה"ע וכו', שמכיון שהעליות הם באין ערוך, צריך להיות תחילה ביטול ההשגה דגעה"ת". וכידוע המשל מענין השגת השכל, שבכדי לבוא להשגה עליונה שבאין ערוך להשגה הקודמת (אע"פ שגם השגה העליונה היא בעוה"ז הגשמי) צריך

(32) ראה זח"א כג, ב. חי"ב רא, ב. תרי"א פג, סע"א ואילך. סידור רעג, ב.

(33) קהלת ז, כ.

(34) לקי"ת מטות פג, א. וצבים נא, א. דיה על כן יאמרו המושלים תרצ"א (בספרים קונטי' היא) בתחלתו. וככים.

(35) ישע"י ס, כא.

(36) תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד. וראה תרי"ח תולדות יג, א ואילך.

(37) ראה המשך תרס"ז ס"ע שפ ואילך.

(38) תהלים קיז, ב.

(39) ראה תניא פ"ט (נד, ב), שעוה"ז הוא עולם השפל כב' בחינות: (א) שההארה שבו מצומצמת מאד עד קצה האחרון ולכן הוא חומרי וגשמי. (ב) שהארה זו גופא בלבושים ומסכים רבים כ"י.

(40) וע"ד המבואר בתניא שם בנוגע ל.אותיות הקדושות של דברי תורה ותפלה, שמאחר שהקול והדיבור הוא גשמי — העלאתן למעלה היא דוקא ע"י הכוונה המהלכשת בהם — אף שתייהו (האותיות והכוונה) שוות כזה שאינן כבחי' הסתר.

(41) תרי"א לא, סע"א. המשך תרס"ז ע' סו. וככים.

להיות תחילה ביטול השגה הקודמת. וכמו ר"ז כי סליק לארעא דישראל יתיב" מאה תעניתא (או מ' תעניות") לשכוח תלמוד בבלי בכדי שיוכל ללמוד תלמוד ירושלמי". עדי"ז הוא גם בנוגע להתומי'צ של האדם, שמצד היותן מלוכשות בעינינים גשמיים, צ"ל תחלה שיודככו ויתפשטו מגשמיותן ע"י המלאכים.

(ו) וי"ל בדרך אפשר דהגם שהודככות התומי'צ והעלאתו למעלה נעשה ע"י המלאכים, מ"מ, מכיון שתכלית השלימות דכל ענין הוא כאשר הוא נעשה ע"י עבודת האדם (ולכן אדם רוצה בקב שלו דוקא"), לכן גם ענין הזדככות התומי'צ, ההתחלה בזה הוא ע"י עבודת האדם. וזהו מה שאיתא בתוי"א" שכיבוס וזיכוך התומי'צ הוא ע"י עבודת התפלה, שהכוונה בזה היא (לא רק שע"י התפלה הוא מנקה את התומי'צ מכל פסולת, שלא יהיו באופן דשלא לשמה וכיו"ב, כי אם), שע"י התפלה נעשה גם (התחלת"י ה)זיכוך שלהם, מה שמזדככות מגשמיותן ועולות למעלה. דהנה תפלה היא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", היינו שהתפלה היא מקשרת את ב' הקצוות דארץ ושמים (מטה ומעלה"), ובפרט ע"ס הידוע"י שארצה (בתוס' ה') הוא מדריגה היותר תחתונה שבארץ הלזו הגשמית גופא, ושמימה (בתוס' ה') הוא מדריגה היותר נעלית שבשמים (שמי השמים), והשמימה (בתוס' ה') גם בתחילה) הוא למעלה גם משמימה. וזהו סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שע"י התפלה, יוכל להיות עליית גם (האדם) הנמצא ארצה במדריגות היותר תחתונות שבארץ הלזו הגשמית להשמימה להמדריגות היותר נעלות ונפלאות". הנה-כמו שהתפלה פועלת בהאדם, שגם כשהוא נמצא ארצה יכול הוא להתעלות להשמימה (אלא שצ"ל גם סיוע המלאכים

(42) ב"ם פה, א.

(43) גירסת הרש"ל שם, ועוד — ראה דק"ס שם.

(44) המשך תרס"ו שם. המשך תער"כ ח"ב ע' א"ג ואילך.

(45) ב"ם לה, א.

(46) ע"י, א. שם, ג. דרמ"צ סג, א.

(47) שלכו, גם העלאת התפלה היא ע"י המלאכים (מקומות שבהערה 32).

(48) ויצא כח, יב. וחי'א רסו, ב. וחי"ג שו, ב. תקריז ת"י מה.

(49) שהם לא רק רחוקים זמ"ז אלא גם הפכים (ד"ה זה היום תרצ"ד (בספרים קונטי' ח"ב) ספי"א).

(50) ד"ה זה היום שם.

(51) לשון ב"ק פו"ח אדמ"ר בדי"ה זה היום הנ"ל רס"ב.

ח) אך הענין הוא, דהנה ידוע שהתכלית דתומי'צ הוא לפעול בירור וזיכוך בעוה"ז הגשמי. דזהו מה שתורה לא בשמים היא⁶², וכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם⁶³, ועאכ"כ מצוות שלא ניתנו אלא לצרף בהן את הבריות⁶⁴. ועד שמצות צדקה היא שקולה כנגד כל המצוות (ונקראת בשם מצוה סתם), כי התכלית דמצוות [וכן התכלית דירידת הנשמה למטה] שהוא [לא בשביל הנשמה כ"א] בכדי לתקן את הגוף ונפה"ב וחלקו בעולם, נשלם ע"י מצות הצדקה (יותר מאשר ע"י שאר כל המצוות), כמבואר בתניא⁶⁵. וזהו⁶⁶ שצריך להיות יומין שלימין דוקא, שבכל יום ויום צריך להיות קיום מצוה, כי מכיון שגדר העולם הוא מקום וזמן⁶⁷, הרי מובן שהתומי'צ (שתכליתם הוא לתקן את העולם) צריכים לתקן גם את הזמן. ולכן מוכרח שבכל יום תהי' עשיית מצוה (הגם שגם כשחסר לו יומא חדא יכול הוא לעשות את הלבוש ע"י שיקיים מחר ב' מצוות), כי בכדי לתקן את הימים⁶⁸ (הזמן) גופא צריך להיות כל"י יומא ויומא עביד עבידתי⁶⁹.

ט) וזהו ואברהם זקן בא בימים, שלאחרי שואברהם זקן הוא גם בא בימים שהוא מעלה גדולה יותר גם מהמעלה דזקן. דהנה הכוונה האמיתית בהתהוות העולמות (בבחי' עצמות אי"ס) היא מה שנתאוה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים דוקא⁷⁰. וכוונה זו נשלמת ע"י עבודת האדם, אתם קרויין אדם⁷¹, שהאדם דוקא יכול להשלים כוונה זו. וזהו שנקרא בשם אדם, ע"ש ב' הקצוות שהוא אדמה לעליון⁷² ושהוא נוצר מן האדמה⁷³, שגופו נעשה

(62) כי"ס נט, ב.

(63) רמב"ם סוף הל' חנוכה.

(64) ב"ר פמיד, א.

(65) פליז (מת, ב).

(66) אה"ת משפטים ע' איכנב. שבועות ע' צא. בלק ס"ע תתקמח. פינחס ע' איקצט. וראה

בארוכה לקו"ש כרך ד' ע' 1194.

(67) שעה"ה"א פ"ז (סב, רע"א). וע"פ מ"ש בחולו"צ למסכת מדות (ריש ע' רעג), שמקום הוא

בז"א וזמן הוא במלכות — עיקר הענין דדירה בתחתונים שאין תחזון למטה ממנו הוא בכירור ותיקון הזמן.

(68) ומה שעיקר ההדגשה הוא על הימים (וראה תורת הבעשים שבתחילת המאמר) — הוא

(כמבואר בלקו"ש שם) לפי שבהם הוא עיקר ההתחלקות דזמן, כמרז"ל (נויר ו, א). יומי מפסקי מהדדיי, ולהעיר מאה"ת בלק שם ואילך.

(69) ע"פ לשון הוהר — ח"ג צד, ב.

(70) המשך תרס"ז ע' תמו.

(71) יבמות סא, א.

(72) של"ה כ, ב. שא, ב, ובכ"ס.

(73) ב"ר פ"ז, ד.

מהאדמה עצמה" ובאופן שהי' תחילה דומם בפ"ע (כלי שום נפש חיונית בתוכו) וכמ"ש" גלמי ראו עיניך (ולא כגוף הצומח והחי)" , כי גם ענין זה שכתואר אדם (על שם האדמה) מורה על מעלתו", שהוא מברר מתקן ומעלה גם את הדומם שהוא תחתון ביותר שאין תחתון למטה ממנו. ומעלה זו שבו באה בפועל ע"י העבודה דבא בימים דוקא. שע"י העבודה דוקא (עצמה), אף שגם ע"י בירר ותיקן את חלקו בעולם (מקום), מי"מ, מכיון שלא תיקן עדיין את הזמן, הרי לא השלים עדיין הכוונה דדירה בתחתונים. ולכן הגם שעבודה זו מגעת בבחינת עתיק יומין, שהיא בהעתקה (והבדלה) מבחי' יומין, אין זה תכלית השלימות. משאי"כ ע"י העבודה דבא בימים", כשעובד לתקן את הימים, ועד דאת מספר ימין אמלא" מספר מלשון אבן ספיר (וכמ"ש בתו"א" ש"מספר ימין הוא כמו השמים מספרים" שפירש בזהר" מנהרין ומנצצין וספירין), היינו שהאדם מאיר את הימים (הזמן) באור התורה והמצוות, ע"י הוא משלים הכוונה דדירה בתחתונים (בהתחתון שבעוה"ז נופא"), שזה (השלמת כוונה זו) הוא תכלית שלימות מעלת האדם, כנ"ל.

74) והיינו, שהצומח והחי נבראו ממאמר אלקי (תדשא הארץ, תוצא הארץ), משאי"כ, נופו של אדהיר לא נברא ע"י מאמר אלקי .. כשאר כל הברואים .. אלא רק צבר עפרו .. ועשה בו צורה נשמית שלא ע"י מאמר כלל וכללי. ומ"ש נעשה אדם — משומו מורה שלא ע"י מאמר זה נעשה אלא כמ"ש צבר עפרו ועשאו גולם תחילה בלי מאמר כללי (תו"ח בראשית יט, ב).

75) תהלים קלט, טו. וראה סנהדרין לת, סע"א ואילך.

76) תו"א ג, ד ואילך. תו"ח שם יח, ד ואילך. וכ"מ.

77) ד"ה זה היום השי"ת פ"ב.

78) והא שמכואר בתו"א לג, ב (נעתק לעיל הערה 16) שעתיק יומין הוא נבדל מבחי' היומין שהם הלבושים הנעשים מהמצוות — יש לומר, שהכוונה שם היא לענין המצות (מצד עצמם), אבל לא לענין בירור הזמן שנעשה ע"י. ולהעיר מזה ש"מסיים בתו"א שם- אך ע"י בירור נהי"כ כו'. ועצ"ע.

79) משפטים כג, כו.

80) עט, ריש ע"ג.

81) תהלים יט, ב.

82) ח"ב קלו, ב. ונתבאר בארוכה בסידור קצח, סע"א ואילך. פה"מ לאדהאמ"צ פ"ס ואילך.

83) ראה לעיל הערה 67.